

До спеціалізованої вченої ради ДФ 35.051.101
Львівського національного університету імені Івана Франка,
79000, м. Львів, вул. Університетська, 1

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

професорки кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва
Національного університету «Львівська політехніка»

БУБЛИК МИРОСЛАВИ ІВАНІВНИ

на дисертаційну роботу

СНОВИДОВИЧ ІРИНИ ГРИГОРІВНИ

**«ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДИХ
ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 073 «Менеджмент»

з галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

1. Актуальність теми дослідження

Сучасна вища освіта перебуває на етапі активного розвитку та реформування. Студентоцентроване та компетентнісно орієнтоване навчання формує нові виклики і завдання. І саме компетентнісний підхід постає одним із основних інструментів в освітньому процесі. Сучасний ринок праці вимагає від молодих фахівців не лише високої професійної кваліфікації, але і управлінських компетентностей. Здатність керувати командою, аналітично і критично мислити та опрацьовувати інформацію, визначати цілі та завдання, ухвалювати управлінські рішення, здійснювати контроль і мотивувати персонал, організовувати процеси - це ті атрибути, які потрібні молодим фахівцям, щоб бути успішним в бізнесі, науковій чи громадській сфері. Заклади вищої освіти покликані формувати у студентів не тільки знання, але й компетентності, які необхідні для успіху у професійній діяльності. Формування управлінських компетентностей молодих фахівців допомагає їм зрозуміти, як працює організація, як вирішувати проблеми та працювати з людьми, яким чином досягати поставлених цілей. Якісне формування управлінських компетентностей у молодих фахівців сприяє підвищенню ефективності управління в різних сферах діяльності. Це відображається на якості продуктів і послуг, загальній ефективності організацій і управлінській діяльності молодих фахівців.

На цих важливих питаннях сфокусовано наукове дослідження, в процесі якого запропоновано напрями та моделі, що впливають на формування управлінських компетентностей молодих фахівців у закладах вищої освіти. Враховуючи зазначене вище, можна впевнено стверджувати, що обрана здобувачкою Іриною Сновидович тема дисертаційної роботи відзначається актуальністю та своєчасністю практичної проблематики у сучасній вищій освіті.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їхня достовірність

Оцінюючи ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, варто наголосити на достатньому обсязі опрацьованої теоретичної бази праць вітчизняних та зарубіжних дослідників. Під час написання роботи були використані чинні нормативно-правові акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Європейського Союзу, постанови органів виконавчої влади України; інструктивно-методичні матеріали Міністерства освіти і науки України, Європейського парламенту і Ради Європейського Союзу; статистичні та аналітичні матеріали Державної служби статистики України; Державної служби зайнятості; результати проведених соціологічних опитувань; матеріали періодичних наукових видань та Інтернет-ресурсів тощо.

На основі аналізу теоретико-методичних підходів учених Сновидович І.Г. запропонувала авторське визначення таких дефініцій як «компетенція», «компетентність» та «управлінські компетентності» молодих фахівців і виокремила їхні головні змістовні характеристики.

Дисертація має логічну структуру, розкриває сучасні підходи до вирішення питань, які полягають в науковому обґрунтуванні теоретичних і методичних положень, розробленні організаційних і практичних рекомендацій щодо вдосконалення процесу формування управлінських компетентностей молодих фахівців у закладах вищої освіти. Мета дисертації корелює із обраною темою, а предмет та об'єкт дослідження визначені правильно, водночас зміст роботи й сформульовані наукові завдання узгодженні й забезпечують досягнення поставленої мети та розкриття обраної теми в повному обсязі. Зазначене вище

засвідчує достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій роботи.

3. Новизна наукових положень і одержаних результатів

Сформульовані здобувачкою положення наукової новизни повною мірою відображають її внесок у розвиток науки та досліджуваної проблематики. Отримані авторкою наукові результати та висновки у дисертації характеризуються високим рівнем обґрунтованості і достовірності, що забезпечується використанням низки загальнонаукових теоретичних методів, зокрема таких, як: формально-логічний – задля розроблення інфологічної моделі формування управлінських компетентностей молодих фахівців у закладах вищої освіти; порівняння, аналогій, статистичний – для економічного оцінювання формування управлінських компетентностей молодих фахівців, стану розвитку ринку праці й вищої освіти; систематизація – для виокремлення основних ознак і характеристик результатів соціологічного дослідження, проведення моніторингу працевлаштування випускників, стану розвитку ринку праці й вищої освіти, класифікації управлінських компетентностей; групування, узагальнення, пояснення – для відображення поглядів науковців відносно об'єкта дослідження, формулювання підсумків здійсненого контент-аналізу основних першоджерел.

На особливу увагу заслуговує змістовна модель інформаційної й аналітичної підсистеми формування управлінських компетентностей молодих фахівців у контексті інтеграції до системи управління ЗВО (с. 141), що тісно пов'язана із підсистемою моніторингу й адаптування та повинна підтримуватись завдяки автоматизованій інформаційній системі управління ЗВО України.

Позитивної оцінки заслуговує запропонована інфологічна модель формування управлінських компетентностей молодих фахівців (с. 148), що сприяє забезпеченню безперервного розвитку здобувачів вищої освіти на основі інтерактивної взаємодії усіх функціональних елементів системи управління закладом вищої освіти із підключенням інформаційної й аналітичної підсистеми формування управлінських компетентностей молодих фахівців, що дає змогу

підтримувати зв'язок у процесі управління ЗВО України та освітньою діяльністю, створюючи динаміку розвитку освітнього процесу.

Вагомим результатом роботи вважаємо удосконалення процесу ідентифікації і вибору основних ознак (пп. 1.2), що об'єднують управлінські компетентності, з метою розроблення класифікації управлінських компетентностей, формування переліку важливих управлінських компетентностей, які будуть необхідні молодим фахівцям для їх подальшого професійного розвитку і реалізації, а також вироблення сукупності навичок молодих фахівців, які є затребуваними серед працедавців і сприятимуть покращенню особистих здібностей та потенціалу, а це у свою чергу відкриє більше можливостей для успішного працевлаштування, кар'єрного зростання та розвитку.

За результатами дослідження отримали подальший розвиток низка вагомих положень, а саме:

– уточнення понятійно-категорійного апарату дослідження та розглянуто таке: «управлінські компетентності» як комплексне поняття, що охоплює сукупність навичок та знань, необхідних для ефективного управління організацією і включає аналітичне та критичне мислення, опрацювання інформації, визначення цілей і завдань, ухвалення управлінських рішень, здійснення контролю та мотивування персоналу; «компетентність» як усвідомлення та засвоєння набутих знань і умінь, які закріплені на власному досвіді та приводять до особистісного зростання; «компетенція» як система знань і сфера певних питань, у яких має бути обізнана особа, котра була б готова отримати та вміло використовувати і реалізовувати ресурси, а також здатною на досягнення якісних результатів у своїй професійній діяльності (п.п. 1.1);

– теоретико-прикладні аспекти формування системи моніторингу працевлаштування та кар'єрного зростання випускників з метою аналізу стану розвитку ринку праці й вищої освіти в Україні на основі онлайн-опитування компаній-роботодавців і партнерів, вивчення тенденцій працевлаштування та кар'єрного зростання молодих фахівців, що дало змогу відобразити специфіку

динаміки запитів роботодавців, потреб ринку праці, виробити напрями розвитку управлінських компетентностей для молодих фахівців (п.п. 2.1);

– науково-прикладні пропозиції щодо аналізу тенденцій взаємодії вищої освіти та ринку праці в Україні, які ґрунтуються на систематизації результатів соціологічного опитування та моніторингу працевлаштування випускників і роботодавців, котрі приймають на роботу молодих фахівців, дослідження стану та рівня задоволеності випускників і роботодавців здобутими управлінськими компетентностями з метою покращення якості надання освітніх послуг, вдосконалення напрямів співпраці та взаємодії вищої освіти і ринку праці (п.п. 2.2);

– аргументація можливостей впровадження основних елементів удосконаленої моделі співпраці для ефективного формування орієнтирів розвитку і стратегічного партнерства у межах «ЗВО-держава-бізнес», що дає змогу сформувати дії для покращення співпраці на державному рівні, на рівні ЗВО та на рівні суб'єктів господарювання і вдосконалення формування управлінських компетентностей молодих фахівців (п.п. 3.2);

– рекомендації щодо підготовки молодих фахівців через постійне навчання та розвиток науково-педагогічного персоналу, впровадження сучасних освітніх програм, що обумовлює вплив на якість вищої освіти в Україні, наукову складову, дає змогу освоїти сучасні технології та методи навчання, практично наповнити навчальні матеріали, налагодити співпрацю із роботодавцями, аналізувати ринок праці з метою покращення процесу підготовки студентів до робочих процесів, завдань та вдосконалення формування управлінських компетентностей молодих фахівців (п.п. 3.3).

У дисертації сформульовані й інші висновки та пропозиції, що мають наукову новизну, теоретичне і прикладне значення. Усі елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх рівень обґрунтованості відповідає нормативним вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

4. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Практична цінність результатів роботи полягає в обґрунтуванні здобувачкою конкретних методик і рекомендацій щодо формування управлінських компетентностей молодих фахівців у закладах вищої освіти.

Основні науково-прикладні розробки та рекомендації впроваджено на державному рівні у діяльність:

- Департаменту економічної політики Львівської обласної державної адміністрації (аналітичні матеріали за результатами анкетування роботодавців, випускників закладів вищої освіти з питань якості підготовки фахівців, у тому числі формування у них управлінських та інших професійних компетентностей);
- науково-дослідного центру соціальної й демографічної політики та управління «ДЕМОС» Національного університету «Львівська політехніка» (інструментарій вивчення професійних та інших компетентностей молодих фахівців у моніторингу реалізації інтелектуального потенціалу молоді на ринку праці України).

Наукові здобутки та практичні рекомендації, які викладено в дисертації, використовуються у навчальному процесі:

- Львівського національного університету імені Івана Франка, зокрема при викладанні дисциплін «Система оцінювання та мотивації персоналу» та «Стратегічне управління людськими ресурсами» для студентів першого (бакалаврського) рівня освіти, що навчаються за освітньо-професійною програмою «Управління персоналом в органах публічної влади та бізнес-структурах»;
- Національного університету «Львівська політехніка» – розроблення методологічної частини робіт, що стосується переліку питань з виявлення компетентностей випускників ЗВО, включених у розділ анкети, а також рекомендації щодо організації опитування в інших університетах з врахуванням специфіки їх діяльності.

5. Повнота викладу результатів дослідження у наукових фахових виданнях

За результатами наукового дослідження опубліковано 29 наукових праць загальним обсягом 8,5 д. а., з яких 6,81 д. а. належать особисто автору, у тому числі 4,48 – у наукових фахових виданнях: 1 монографія у співавторстві, 7 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у зарубіжному спеціалізованому виданні, 1 стаття у виданні, що входить до міжнародних наукометричних баз (Web of Science), 19 праць апробаційного характеру та якість публікацій здобувачки відповідають нормативним вимогам, що встановлені для здобуття наукового ступеня доктор філософії.

6. Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності

Аналіз змісту дисертаційної роботи та публікацій здобувачки ступеня доктор філософії Сновидович І.Г. дає можливість стверджувати, що прояви академічної недоброчесності відсутні (плагіат, самоплагіат, фальсифікація, фабрикація тощо). При формуванні тексту наукової роботи, наукових публікацій, тверджень, аналітичних, статистичних даних у роботі є посилання на джерела інформації та загалом дисертація відповідає вимогам Закону України «Про авторське право і суміжні права».

7. Ідентичність тексту анотації та основних положень дисертації

Порівняльний аналіз тексту анотації та основних положень дисертаційної роботи Сновидович І.Г. підтверджує їхню відповідність. Анотація не включає інформації та матеріалів, які б були відсутні у тексті роботи. Обидва документи оформлені та укладені відповідно до вимог, що встановлені Міністерством освіти і науки України.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту і оформлення дисертаційної роботи

Даючи позитивну оцінку науковим здобуткам авторки та їхній практичній значущості, важливо вказати на окремі зауваження, що мають дискусійний характер та є підставою для їхнього обговорення, зокрема:

1. У підрозділі 1.1 здобувачка подає класифікацію управлінських компетентностей молодих фахівців у таблиці 1.5 (с. 52), проте, на наш погляд, вона потребує більш детального аналізу у теоретичній частині.

2. У роботі занадто багато уваги приділено допоміжним термінам, таким як: «компетенція», «компетентність», «навички» (підрозділ 1.1. роботи).

3. Підрозділ 1.3 дисертації «Науково-методичні підходи до оцінювання управлінських компетентностей молодих фахівців у закладах вищої освіти», з нашої точки зору, носить більше декларативно-описовий характер, не розкриваючи сутність зазначеної проблеми.

4. Здійснений моніторинг працевлаштування та кар'єрного зростання випускників з метою аналізу стану розвитку ринку праці й вищої освіти в Україні на основі онлайн-опитування компаній-роботодавців і партнерів (підрозділ 2.1. роботи), на жаль, без врахування сучасних реалій в країні, зокрема воєнного стану, тому заслуговує на увагу та практичне застосування в умовах післявоєнного відновлення національної економіки.

5. Авторкою розглянуто окремі аспекти іноземного досвіду функціонування системи моніторингу працевлаштування випускників у провідних ЗВО (підрозділ 2.1. дослідження) та взаємозв'язок ЗВО, органів влади та ринку праці в зарубіжних країнах (підрозділ 3.2. дослідження), проте не обґрунтовано вибір країн, що проаналізовані та не виокремлено, які конкретні практики мають змогу бути імплементовані в Україні.

6. У роботі доцільно б було конкретизувати можливості підготовки молодих фахівців через підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників і впровадження сучасних освітніх програм, що дало б змогу ефективніше реалізувати запропоновані напрями формування управлінських компетентностей молодих фахівців.

Водночас зазначені вище зауваження і недоліки не применшують наукову та практичну значущість дисертаційної роботи, високого рівня її виконання, на наш погляд, окремі з них авторці доцільно врахувати у своїй подальшій науковій праці. Висловлені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та пропонуються до дискусії в процесі публічного захисту.

9. Загальний висновок і оцінка дисертації

Аналізуючи наукову роботу та враховуючи актуальність теми дисертації в умовах безперервних змін та викликів у сучасній освіті у напрямі євроінтеграційних процесів варто наголосити, що зазначені вище рекомендації і зауваження не применшують наукову і практичну значущість роботи Сновидович І.Г. та не впливають на високу її оцінку. Анотація й опубліковані дисертанткою наукові праці відповідають змісту дисертації, відображають суть основних наукових напрацювань і отриманих результатів. Поршень академічної доброчесності не виявлено.

Дисертаційна робота Сновидович Ірини Григорівни на тему «Формування управлінських компетентностей молодих фахівців у закладах вищої освіти» є завершеною, комплексною, самостійною працею, що містить нові науково-обґрунтовані результати проведених досліджень, які розв'язують поставлені наукові завдання і мету. Робота за своїм змістом та фаховим спрямуванням відповідає галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 073 «Менеджмент», вимогам, які встановлені в «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 р. № 283), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її авторка – Сновидович Ірина Григорівна заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент:
доктор економічних наук,
професор кафедри менеджменту
і міжнародного підприємництва
Національного університету
«Львівська політехніка»

Мирослава БУБЛИК